

Kurzus kódja(i): BBN-FLM18-402.09

Kurzus címe: A magyar történelmi film műfaji, ideológiai és gyártástörténeti elemzése

Tanár neve: Nagy Róbert

Kurzus időpontja, helye: csütörtök 10:30–12:00 -135

Kurzus típusa: szeminárium

Kurzus leírása: A történelmi filmek jelentősen befolyásolják, hogy miképpen gondolunk a múltra, és ezzel együtt azt is, hogyan tekintünk a jelenre. Átformálják a múltat, hogy üzenjenek a jelennek. A szeminárium egyik fő célja, hogy közösen felkutassuk ezeket a rejtett üzeneteket, áttekintve az adott korszak társadalomtörténeti és ideológiai hátterét. A kurzuson tárgyalt filmek jelentős része nagy költségvetésű produkció, így fontos a gyártástörténeti háttér megismerése, a filmes technológia fejlődésének bemutatása. A történelmi filmet ugyanakkor műfaji szempontból is megvizsgáljuk, figyelve a különböző sémák ismétlődését és átalakulását. A műfaji elemzéshez segítségül hívjuk többek között Király Jenő, Natalie Zemon Davis, Robert Rosenstone elméleteit és Robert Burgoyne tipológiáját, amely a történelmi filmet öt alműfajba sorolja: epikus, életrajzi, háborús, metahistorikus és topikus.

Kurzus teljesítésének követelményei: Az első órától eltekintve minden óra elején filmismereti tesztet írunk az aktuális kötelező filmből. A teszt három alkalommal lehet sikertelen vagy hagyható ki. További követelmény: szemináriumi előadás tartása egy a tematikában szereplő filmből, vagy házi dolgozat írása az ajánlott film(ek) alapján.

Elsajátítandó kompetenciák és módszerek A kurzus célja, hogy a hallgató felismerje a filmek ideológiai üzeneteit, a történelmi film műfaji motívumait és a filmgyártás technikai fejlődésének különböző lépcsőfokait.

Kötelező / ajánlott filmek:

1.) Bevezetés

2.) A Horthy- és a Rákosi-korszak életrajzi filmjei

Kötelező film: Tóth Endre: **Semmelweis** (1939)

Ajánlott film: Bán Frigyes: *Semmelweis* (1952)

3.) Darutollas marxizmus

Kötelező film: Bán Frigyes: **Rákóczi Hadnagya** (1954)

Ajánlott film: Nádasdy Kálmán, Ranódy László, Szemes Mihály: *Föltámadott a tenger* (1953)

4.) Szerzői „háborús” film

Kötelező film: Jancsó Miklós: **Csillagosok, katonák** (1968)

Ajánlott film: Bódy Gábor: *Amerikai anzix* (1975)

5.) Szocialista szuperprodukciók – epikus történelmi filmek

Kötelező film: Várkonyi Zoltán: **Egri csillagok** (1968)

Ajánlott film: Várkonyi Zoltán: *Kőszívű ember fiai* (1965)

6.) Történelmi filmes paródia

Kötelező film: Bácskai Lauró István: **Gyula vitéz télen-nyáron** (1970)

Ajánlott film: Keleti Márton: *A tizedes meg a többiek* (1965)

7.) Mítoszrombolás

Kötelező film: Rózsa János: **A trombitás** (1979)

Ajánlott film: Lugossy László: *Szirmok, virágok, koszorúk* (1984)

8.) A késő Kádár-korszak életrajzi filmjei

Kötelező film: Bereményi Géza: **Eldorádó** (1989)

Szabó István: *Redl ezredes* (1985)

9.) A metahistorikus film

Kötelező film: Török Ferenc: **Apacsok** (2010)

10.) A topikus (hiperfókuszú) történelmi film

Kötelező film: Nemes Jeles László: **Saul fia** (2015)

Ajánlott film: Nemes Jeles László: *Napszállta* (2018)

11.) A Vajna-korszak életrajzi filmjei

Kötelező film: Antal Nimród: **A Viszkis** (2017)

Ajánlott film: Gyöngyössi Bence: *A feltaláló* (2020)

12.) A Vajna-korszakot követő történelmi filmek

Kötelező film: Szikora János: **Hadik** (2023)

Ajánlott film: Lóth Balázs: *Most vagy soha!* (2024)

Kötelező / ajánlott irodalom: Metropolis 2024/2. Magyar történelmi és kalandfilmek – tematikus szám

Burgoyne, Robert: *The Hollywood Historical Film*. Malden: Blackwell Publishing, 2008.

Dobрева, Nikolina: *Eastern European Historical Epics: Genre Cinema and the Visualization of a Heroic National Past*. In: Anikó Imre (Editor): *A Companion to Eastern European Cinemas*. Malden: Wiley-Blackwell, 2012. 344–365.

Gelencsér Gábor: *A Titanic zenekara. Stílusok és irányzatok a hetvenes évek magyar filmművészetében*. Budapest: Kijárat Kiadó. 2023. 147–205.

Király Jenő–Tóth Klára: *A történelmi film fogalma és típusai*. in: *Filmkultúra - filmelméleti és filmművészeti szemle 1985/10*. 3-18.

Lev, Peter: *The Fifties: Transforming the Screen, 1950–1959*. New York: University of California Press, 2006.

Murai András: *Film és kollektív emlékezet – Magyar múltfilmek a rendszerváltás után*. Szombathely: Savaria University Press, 2008.

Nelson, Kim: *Making History Move: Five Principles of the Historical Film*. New Brunswick: Rutgers University Press, 2024.

Paár Ádám: *A kosztümös film történész szemmel*. Budapest: Unicus kiadó, 2022.

Rickitt, Richard: *Special Effects: The History and Technique*. New York: Billboard Books, 2007.

Rosenstone, Robert: *History on Film / Film on History*, London: Longman Pearson, 2006. 2013.

Youngblood, Denise J.: *Bondarchuk's War and Peace: Literary Classic to Soviet Cinematic Epic*. Fort Hays: University Press of Kansas, 2014.

Zemon Davis, Natalie: *Slaves on Screen: Film and Historical Vision*. Cambridge: Harvard University Press, 2000.